

۲۶- بیان ابن سینا درباره عشق نشان دهنده چیست؟

کله پاسخ: این بیان ابن سینا نشان می‌دهد عشق به خیر و زیبایی اختصاص به انسان ندارد و هر موجودی در این جهان بهره‌مند از جاذبه عشق الهی است و اوست که چنین عشقی را در کنه و ذات جهان هستی به ودیعت نهاده است.

سوالات خط به خط درس هفتم**۱- هریک از مفاهیم «ایمان»، «عشق و شهود» و «عقل» تداعی‌گر چه چیزی هستند؟**

کله پاسخ: مفهوم «دین» با «ایمان» گره خورده و مفهوم «عرفان» با «شهود و عشق» و مفهوم «فلسفه» با «عقل و عقلانیت».

۲- چه ارتباطی میان «عقل» و «فیلسوف» وجود دارد؟

کله پاسخ: معمولاً از فیلسوفان به عنوان مهم‌ترین مدافعان عقل یاد می‌کنند. وجه تمایز انسان از حیوان را عقل دانسته و «ناطق» در تعریف «انسان» به «حیوان ناطق» همان «عاقل» است.

۳- تاریخ فلسفه با تاریخ عقل چگونه پیوندی داشته است؟

کله پاسخ: تاریخ فلسفه با تاریخ عقل پیوندی ناگسستنی دارد و تحولات معنا و محدوده عقل، در تحولات فلسفه تأثیر گذاشته است.

(نهایی: شهریور ۱۴۰۰)

۴- انسان با قدرت عقل خود چه فعالیت‌هایی را انجام می‌دهد؟

کله پاسخ: عقل یک توانمندی در انسان است که به کمک آن:

۱. استدلال می‌کند و از طریق آن به دانش‌هایی می‌رسد.
۲. با عقل درمی‌یابد چه چیزهایی هست و چه چیزهایی نیست.
۳. چه کاری خوب است و باید انجام دهد و چه کاری بد است و نباید انجام دهد.
۴. پی می‌برد کدام سخن و رفتار درست و کدام نادرست است.
۵. می‌تواند بداند کدام دین و مکتب سعادت‌بخش است.

۵- از نظر فیلسوفان، توانمندی عقل چگونه توانمندی‌ای است؟ این توانمندی در کودکی چگونه است و چگونه به فعلیت می‌رسد؟

کله پاسخ: از نظر فیلسوفان، این ابزار یک توانمندی فوق‌العاده است، ابتدای کودکی به صورت یک استعداد وجود دارد که باید با تربیت و تمرین به فعلیت برسد و کودک توانایی استدلال و تفکر را به دست آورد.

۶- از نظر فیلسوفان، در چه صورت عقل توانایی لازم را نمی‌تواند کسب کند؟

کله پاسخ: اگر «تربیت عقلانی» به خوبی صورت نگیرد، عقل به توانایی لازم نمی‌رسد و نمی‌تواند به خوبی حق را از باطل و درست را از نادرست تشخیص دهد.

۷- از نظر فیلسوفان، آیا توانایی تعقل در افراد یکسان است؟ توضیح دهید.

کله پاسخ: توانایی افراد در تعقل متفاوت است؛ برخی قوی‌تر و برخی ضعیف‌تر هستند. اما همه می‌توانند با تمرین به درجات خوبی از عقلانیت دست یابند.
* پس انسان برای تشخیص سخن درست و حق از باطل، کار خوب از بد، راه درست از نادرست، پیشرفت علمی، مشخص نمودن دین حق از باطل و تصمیم‌گیری درست، در مرتبه اول باید از عقل خود استفاده کند. انتخاب افراد به عنوان مشاور یا کتاب برای مطالعه همگی به مدد عقل است

۸- چرا معمولاً فلسفه را با عقل و استدلال عقلی همراه می‌دانند؟

کله پاسخ: زیرا دانش فلسفه با استدلال‌های عقلی محض سر و کار دارد و استفاده از عقل در این دانش از سایر دانش‌ها بیشتر است.

(نهایی: فرورد ۱۴۰۰)

۹- ویژگی‌های موجودات عالم عقول را بیان نمایید.

کله پاسخ: ۱. موجوداتی که از جسم و ماده مجرند. ۲. در قید زمان و مکان نیستند. ۳. در افعال خود به ابزار مادی نیاز ندارند. ۴. با حواس ظاهری قابل مشاهده نیستند. ۵. علمشان شهودی است و به استدلال نیاز ندارند.

۱۰- منظور از «عالم عقل» چیست؟ فیلسوفان چه اعتقادی درباره موجودات «عالم عقل» دارند؟

کله پاسخ: بسیاری از فلاسفه به عوالم دیگری اعتقاد دارند که با حواس ظاهری قابل درک نیست. یکی از این عالم‌ها «عالم عقل» است. فیلسوفان الهی می‌گویند بسیاری از فرشتگان که در کتب آسمانی به خصوص قرآن، از آنها یاد شده، همین موجودات عقلانی، یعنی همین موجودات مجرد از ماده و جسم هستند.

۱۱- طبق اعتقاد فیلسوفان، علم موجودات عقلانی چگونه است؟

کله پاسخ: علم این موجودات از طریق استدلال و مفاهیم نیست بلکه فرشتگان (عقول) حقایق اشیاء را شهود می‌کنند و به مفاهیم و استدلال مفهومی نیازی ندارند.

۱۲- به اعتقاد فلاسفه، روح انسان چه ارتباطی با عقل و موجودات عقلانی دارد؟

کله پاسخ: آنان معتقدند روح انسانی نیز استعداد رسیدن به چنین مرتبه‌ای از عقل به عنوان یک حقیقت متعالی را دارد و می‌تواند با تهذیب نفس به مرتبه‌ای برسد که کاملاً از ماده مجرد شود و در عین برخورداری از استدلال، مانند عقول، حقایق را شهود کند.

۱۳- کدام کاربرد عقل بیشتر در فلسفه استفاده شده است؟

کله پاسخ: آنچه بیشتر کاربرد دارد، معنای اول عقل است. (دستگاه تفکر و تعقل).

۱۴- در میان فیلسوفان یونان باستان، درباره اعتقاد هر اکلیتوس درباره عقل توضیح دهید.

(نهایی: دی ۹۸، فررداد ۹۹، دی ۹۹، فررداد ۱۴۰۰، دی ۱۴۰۰)

کله پاسخ: از حقیقتی به نام «لوگوس» یاد می‌کند. هم به معنای «عقل» به عنوان حقیقت متعالی است و هم به معنای نطق و سخن و کلمه؛ پس می‌توان گفت او به هر دو کاربرد عقل توجه داشت. «کلمه» و «سخن» نزد او ظهور عقل متعالی و برتر است همانطور که کلمه بیانگر افکار انسان است و آنچه در ذهن دارد با کلام ظاهر می‌سازد. جهان و اشیا نیز ظهور آن وجود و حقیقت متعالی هستند.

۱۵- ارسطو به کدام کاربرد عقل توجه بیشتری داشت و چه توضیحی در این زمینه ارائه داد؟

کله پاسخ: ارسطو به عقل به عنوان قوه استدلال انسان، توجه ویژه‌ای داشت. عقل را براساس کاری که انجام می‌دهد به عقل نظری و عقل عملی تقسیم کرد. دانش بشری را نیز بر همین اساس دو قسم کرد: علم نظری و علم عملی.

۱۶- منظور از «عقل نظری» و «علم نظری» چیست؟

کله پاسخ: عقل از آن جهت که درباره اشیا و موجودات و چگونگی آنها بحث می‌کند، عقل نظری نامیده می‌شود. مانند بحث درباره خدای کهکشانی و درجه حرارت آب، و دانشی که از این جهت به دست می‌آید، علم نظری نام دارد.

۱۷- منظور از «عقل عملی» و «علم عملی» چیست؟

کله پاسخ: عقل از آن جهت که درباره رفتارهای اختیاری انسان و بایدها و نبایدهای او بحث می‌کند، عقل عملی نام دارد، مانند اینکه باید راست بگویید یا دروغ بگویید. نباید ظلم کند. دانشی که از این جهت به دست می‌آید، علم عملی نام دارد.

۱۸- ارسطو در منطق، چه توضیحاتی را درباره استدلال و عقل مطرح کرد؟

کله پاسخ: ارسطو انواع استدلال را در بخش منطق آثار خود بیان کرد، استدلال تجربی را از عقلی محض جدا کرد. کاربرد هر یک را روشن ساخت. انسان را با مفهوم حیوان ناطق تعریف کرد که مقصود از نطق همان تفکر است. عقل را ذاتی انسان می‌دانست.

۱۹- تحولاتی که عقل در دوره جدید اروپا داشته مربوط به چه زمانی است و عمدتاً چگونه بوده است؟

کله پاسخ: تحولاتی را که در این دوره گذرانده در دوره جدید اروپا یعنی از رنسانس تاکنون، عمدتاً مربوط به حدود توانایی‌های عقل است.

۲۰- در ابتدای رنسانس، عقل چه جایگاهی در اروپا داشت؟

پاسخ: در ابتدای رنسانس که در تقابل با حاکمیت کلیسا رقم خورد، عقل جایگاه ممتازی پیدا کرد و یگانه معیار درستی و نادرستی عقاید تلقی شد.

۲۱- در دوره حاکمیت اولیه کلیسا (قرن ۳ تا ۹ میلادی)، عقل چه جایگاهی در اروپا داشت؟

(نهایی: دی ۹۸، شهریور ۹۹)

پاسخ: بزرگان کلیسا دخالت عقل را عامل تضعیف ایمان دانسته و برخی عقل را امری شیطانی پنداشته و برابر استدلال عقلی می‌ایستادند و ایمان قوی را از آن کسی می‌دانستند که در برابر شبهه‌های عقلی بایستد و در ایمان خود استوار بماند.

۲۲- عقل در دوره دوم حاکمیت کلیسا (قرن ۱۰ تا ۱۳ میلادی) چه جایگاهی پیدا کرد و منجر به چه نتیجه‌ای شد؟

(نهایی: فرورداد ۹۹، شهریور ۱۴۰۰)

پاسخ: فلاسفه مسیحی تحت تأثیر کتب این سینا و ابن‌رشد و سایر فلاسفه مسلمان، به عقل و تبیین عقلانی مسائل دینی روی آوردند اما به دلیل ناسازگاری با مبانی اولیه کاتولیک، منجر به حاکمیت عقل در مقابل دین شد و در رنسانس عقل جای دین را گرفت و دین حاشیه رفت.

۲۳- فرانسیس بیکن چه روشی را بهترین روش برای پیشرفت می‌دانست و چه درخواستی از فیلسوفان داشت؟

پاسخ: روش تجربی را بهترین روش می‌دانست و از فیلسوفان خواست که از بت‌هایی که فلاسفه قدیم برای ما ساخته‌اند دست برداشته و فقط به آنچه از تجربه بدست آمده تکیه کنند.

۲۴- تجربه و عقل در دیدگاه هیوم چه جایگاهی دارد؟

پاسخ: تجربه را تنها راه رسیدن انسان به دانش و معرفت دانست و کاملاً از عقل‌گرایان جدا شد.

۲۵- اعتقاد «دکارت» درباره عقل را توضیح دهید.

(نهایی: فرورداد ۱۴۰۰، دی ۱۴۰۰)

پاسخ: دکارت همه توانایی‌های عقل مانند بدیهیات عقلی، استدلال‌های عقلی محض و تجربه را توجه داشت. معتقد بود عقل می‌تواند وجود خدا و نفس مجرد و اختیار را با استدلال اثبات کند. عقل به عنوان یک حقیقت برتر در جهان و در انسان آن‌گونه که فلاسفه یونان و فلاسفه مسلمان معتقد بودند، عقیده‌ای نداشت و عقل را صرفاً دستگاه تفکر منطقی استدلال می‌دانست.

۲۶- طبق اعتقاد اوگوست کنت، کار عقل در فلسفه چگونه است؟

(نهایی: شهریور ۱۴۰۰)

پاسخ: کنت به طور کلی عقل فلسفی و کار عقل در تأسیس فلسفه را کاملاً ذهنی خواند و گفت که نگاه فیلسوفان به جهان و هستی، ناظر بر واقعیت نیست بلکه ساخته ذهن آنان و حاصل تأملات ذهنی است

۲۷- طبق اعتقاد کنت، عقل چگونه به واقعیت دست می‌یابد و به علم می‌رسد؟

پاسخ: از نظر او عقل صرفاً آنگاه که با روش تجربی و حسی وارد عمل می‌شود به واقعیت دست می‌یابد و به «علم» می‌رسد. عقل فقط از طریق علم تجربی می‌تواند به شناخت واقعیت نایل شود.

۲۸- دیدگاه اوگوست کنت درباره کارکرد عقل در چه مسائلی تأثیر گذاشت؟

پاسخ: ۱. توانایی عقل محدود به امور تجربی و حسی گردید (تقلیل عقل، به عقل تجربی)
۲. اثبات اموری مانند ماوراء الطبیعه و حقیقت روحی و معنوی انسان و جهان ناممکن شمرده شد.
۳. محدود شدن رد و اثبات منطقی و عقلی به حوزه ریاضیات.

سوالات خط به خط درس هشتم

۱- عقل‌گرایی و خردورزی در دوره ایران باستان چه جایگاهی داشت؟